

het torekesproject :

Doel :

Met complementaire munten willen we in Gent engagement en participatie stimuleren, waardoor beschikbare kwaliteiten, tijd en vaardigheden van bewoners worden ingezet in de zorg voor anderen/de omgeving. Mensen die een tastbaar engagement opnemen worden daarvoor tastbaar gewaardeerd. Zwakkere groepen in de samenleving worden zelf aangespoord tot actie. Tegenover die actie zetten we een concrete duurzame waardering die kan ingezet worden in het dagelijks leven. Je kan zo ook de druk op lage inkomens van sommige deelnemers verlichten. Complementaire munten bieden ook de kans om onderbenutte capaciteiten in te zetten voor het vervullen van tastbare noden. Doordat mensen in eigen omgeving zorgtaken opnemen met en voor elkaar en de omgeving, wordt de sociale cohesie versterkt. We kiezen in de eerste plaats voor 2 concrete proefprojecten: de introductie van een Leermunt in het Atheneum Wispelberg en de introductie van munt voor burenzorg, buurtzorg en zorg voor het milieu in de wijk Rabot-Blaisantvest, de Torekes.

Een beetje achtergrond :

Een complementaire munt is een munt die bestaat naast de reguliere euro, dollar, yen, ... Een complementaire munt, "heeft betrekking op een overeenkomst tussen een groep mensen en/of ondernemingen om een niet-traditionele munteenheid als ruilmiddel te accepteren. De munt wordt complementair genoemd omdat deze niet de conventionele munteenheid wil vervangen, maar moet dienen om sociale functies te vervullen waarvoor de officiële munteenheid niet was ontworpen".[LIETAER, B., Het geld van de toekomst, p. 51]

Deze aanvullende munt kan bestaan uit bonnetjes, punten, in papieren vorm of digitaal en is nuttig omdat deze voor de gebruikers ervan dingen realiseren/behoefden inlossen die met het gewone geld niet gerealiseerd (kunnen) worden. Ze kunnen worden ingezet om onderbenutte bronnen aan onvervulde behoeften te koppelen. Complementaire munten zijn multifunctioneel. Ze kunnen een commercieel (behouden van voldoende omzet), beleidsmatig (realiseren van bepaalde beleidsdoelen) of sociaal (creëren of versterken van sociale relaties) doel hebben. Aan het 'gewone geld' (de Euro, de Dollar, de Yen) kan je als gebruiker niets veranderen. De regels daarvan worden door anderen vastgelegd: nationale banken, ministers van financiën, ... Bij complementaire munten ligt dat anders. Deze geldsystemen ontstaan naast de bestaande nationale (\$, £) of supranationale (€) munten, en de regels daarvan worden door de gebruikers zelf vastgelegd. In februari 2009 sprak de toenmalige minister van sociale economie Netwerk Vlaanderen vzw aan om na te gaan wat het potentieel van complementaire munten is in de meerwaarde- en sociale economie. In maart 2009 stapte Netwerk Vlaanderen/Expertisepunt Muntuit in opdracht van het kabinet van de minister van sociale economie op zijn beurt naar de stad Gent met de vraag of er een proefproject kon opgestart worden rond het gebruik van complementaire munten in lokaal beleid. In Vlaanderen is er maar weinig ervaring met complementaire munten. Er is het Letssysteem waar mensen onderling diensten 'verhandelen' in een 1/1-relatie en er is het systeem van de e-portemonnee in een aantal Limburgse gemeenten. Er bestaan echter wereldwijd wel al zo'n 3000 vormen van goed draaiende complementaire munten.

Doel is om met complementaire munten onvervulde noden van bewoners te verbinden met onderbenutte capaciteiten en diensten bij andere bewoners of de stad. Een werkgroep geïnteresseerden uit verschillende kabinetten en diensten verkende onder de vleugels van het programma duurzaamheid de mogelijkheden voor dit proefproject. Dat resulteerde op 30 juni 2009 in een gezamenlijk overleg waarin werd gekozen om verder te denken op 2 pistes: een Leermunt in het Atheneum Wispelberg en een project in de wijk Rabot-Blaisantvest, om milieu, buurt- en burenzorg te stimuleren en te waarderen. Met die 2 proefprojecten willen we voor het eerst in onze stad complementaire munten introduceren in die domeinen van de Gentse samenleving en in die wijken van de stad waar we het meest potentieel zien en we kunnen rekenen op medewerking van mensen van binnen en buiten de stadsorganisatie. De proefprojecten worden in eerste plaats eenvoudig en aantrekkelijk, schaalbaar en meetbaar uitgetekend. Ze spelen in op een specifieke nood, de leermunt in een school, de Torekes in een wijk in de 19de eeuwse gordel rond Gent. Vanuit die ervaring willen we leren om later te bekijken of we kunnen uitbreiden naar andere domeinen en/of andere doelgroepen en betrokkenen.

Introductie van Torekes in de wijk Rabot-Blaisantvest:

De proef wil nagaan of de introductie van een complementaire munt in deze volkse wijk de mogelijkheden voor buurt-, burenen- en milieuzorg kan verbreden, de inzet en participatie van bewoners kan vergroten en de fierheid en solidariteit in de wijk kan beïnvloeden op een interessante en doenbare manier.

Door inbreng van de stad, buurtpartners en wijkbewoners wordt een lijst opgesteld met milieusparende gedragingen en werkomschrijvingen voor buurt- en burenzorg. Die gedragingen en dat werk wordt op vrijwillige basis, maar met omkadering vanuit buurtorganisaties, uitgevoerd door wijkbewoners. In ruil krijgt de deelnemer een waardering, een vooraf overeengekomen aantal munten ("Torekes"), wat recht geeft op een aantal lokale en zo duurzaam mogelijke producten of diensten. Het systeem wordt zo opgezet dat het mensen stimuleert om zich in te zetten voor de buurt, de burenen of het milieu. Maar de intrinsieke motivatie blijft minstens even belangrijk als de motivatie die voortkomt uit de waardering in complementaire munt. Waar mogelijk zal de waardering met complementaire munt na verloop van tijd uitdoven. 1 uur arbeid in het systeem wordt nooit gewaardeerd met meer dan het equivalent van 3,5 euro per uur, de courante vrijwilligersvergoeding (25 euro per dag).

De taken die beloond worden, zijn er die in de wijk geen plaats hebben in het vrijwilligerswerk, vooral omdat er geen organisaties en vrijwilligers mee bezig zijn of in sommige gevallen omdat er geen vrijwilligers voor gevonden worden ondanks een adequaat vrijwilligersbeleid. De waardering die samengaat met de Torekes maakt inzet zichtbaar en vrijwillig engagement duurzamer. Uit studies leren we onder meer dat andere projecten met complementaire munten uitwijzen dat er tot 80% minder uitval is van vrijwilligers bij het hanteren van een complementair waarderingssysteem.

Leermunt in het Atheneum Wispelberg:

Op het Atheneum Wispelberg wordt vastgesteld dat vooral in de eerste twee jaren van het middelbaar onderwijs een te grote groep leerlingen achterstand oploopt, niet slaagt en uiteindelijk de school dient te verlaten.

Kenmerkend is dat deze problematiek zich significant meer voordoet bij leerlingen die uit een kwetsbaar milieu komen en bij leerlingen van allochtone afkomst. Hoewel mag aangenomen worden dat bij een aantal leerlingen een foute studiekeuze aan de grondslag van het probleem ligt, is er een sterk vermoeden dat ook andere factoren een rol spelen: motivatie, culturele verschillen, kliekvorming, ...

Uit de 'leerpiramide' blijkt dat leerlingen beter leren als ze een onderwerp zelf aanbrengen, dan wanneer ze hierover een les volgen. Tussen deze uitersten (zelf doceren vs hoorcollege volgen) ligt een heel gamma van methoden: practicum, lezen, samenvatten, experimenteren enz. Motivatie is bovendien van groot belang bij het leerproces.

De proef van de leermunt steunt op drie pijlers: leerlingen brengen andere leerlingen zélf iets bij over moeilijke stof, doen dat in spelvorm en maken kans op een beloning met een complementaire munt. Bij de evaluatie van de proef zal nagegaan worden of het prioritaire doel, leerachterstand tegengaan, op een doenbare en efficiënte manier wordt verwezenlijkt met deze leermunt.

Concept:

- De extra leerbegeleiding wordt volgens het pedagogische principe van de "école mutuelle" (leren van elkaar) voorzien op klassikaal niveau, via het spelen van educatieve spellen (die speciaal voor dit project werden en worden ontwikkeld, ondermeer in samenspraak met leerlingen uit de tweede graad). Via die spellen (momenteel 5 spelsystemen, waarvan de varianten mee door de leerlingen worden bedacht) wordt extra aandacht besteed aan heikle wiskundige en taalkundige probleemvelden. Bedoeling is dat de "sterkere" leerlingen de "zwakkere" ondersteunen, opdat collectief "pennies" kunnen worden verdiend (= de complementaire munt).

- De bedoeling is vooral dat het spel bestaat uit opdrachten die aansluiten bij de leerstof waar zich heel wat problemen of zwakheden voordoen, voornamelijk Frans en wiskunde in het eerste proefjaar. Die vakken kunnen later veranderen.

- De verdiende "pennies" reflecteren enerzijds een (inter)klassikale "ranking", die de kwaliteit van het leerlingenspel uitdrukt (en dus de potentiële leerwinst voor de zwakkere leerlingen), en vormen anderzijds een 'betaalmiddel/ruilmiddel', dat door de leerlingen (als klas) kan worden verzilverd (= het extrinsiek motiverende element). Met die pennies kunnen de spelers 2 zaken doen:

- in het eerste trimester inzetten op een specifieke beloning uit een lijst van beloningen (hoe meer wordt ingezet op 1 beloning, hoe meer kans dat die het wordt aan het einde van het grote spel)

- tot het einde van het project (paasvakantie) tips 'kopen/verdiene' van een groot raadsel, een soort metaspel, een interklassikaal stadspel, dat leidt naar de ontknoping van een "geheim". Het einde van het spel leidt naar de grote gezamenlijke waardering/beloning voor de inzet gedurende het ganse schooljaar. Deze beide elementen moeten zorgen voor een spanningsboog in het geheel van het project en de leerlingen extra motiveren om mee te doen.

- Mogelijks andere kleinere bestedingwijzen worden nog besproken tijdens de verdere uitwerking de komende maanden en dan afgebakend (socio-culturele activiteiten, sportactiviteiten, ...?).
- Onder begeleiding van de leerkrachten en de medewerkers van Netwerk Vlaanderen worden de spellen vanaf volgend schooljaar in de vier eerste leerjaren van het Atheneum geïntroduceerd (de A-stroom, moderne, niet de Latijnse). Daartoe werd beslist na een beperkt proefproject in april-mei 2010 op de school, dat vrij snel in de proefklas gunstige resultaten liet optekenen, zowel voor Frans, als voor wiskunde (beduidend hogere resultaten van de "zwakkere" leerlingen). Voor de even ludieke als educatieve begeleidingmomenten worden vanaf 1 september 2010 structureel 2 extra lesuren per week voorzien, op dinsdagavond en woensdagmiddag – waarbij de ene week de vier klassen de spellen spelen die de andere week door Netwerk Vlaanderen en de begeleidende leerkrachten worden voorbereid. Voor dat laatste neemt Netwerk Vlaanderen nog externe expertise onder de arm.
- De intrinsieke motivator is de spelmethodiek. Het is de bedoeling dat leerlingen vrijwillig en met plezier aan spelen deelnemen, enerzijds om de munten te verdienen, maar anderzijds omwille van het plezier van het spelen. Door dit als motivator te gebruiken kunnen belangrijke nevendoelestellingen gerealiseerd worden: meer en vlotte contacten tussen leerlingen, b.v. tussen verschillende culturen; verhogen van het zelfbeeld en zelfvertrouwen van de deelnemers.
- De externe motivator is de complementaire munt. Bij het behalen van bepaalde resultaten of scores worden de deelnemers gewaardeerd met 'pennies'. Deze munten hebben geen klassieke geldwaarde. Ze leiden in de eerste plaats naar tips om het metaspel tot een goed einde te kunnen brengen, dat leidt naar een speciale slotactiviteit op school. Ook bij het inzetten van een leermunt boor je het bestaand sociaal kapitaal aan, maar dan in een school. Jongeren worden gestimuleerd tot vrijwillige inzet in het groter geheel van de school en maken mee actief burgerschap binnen de schoolmuren waar. Jongeren nemen hun schoolloopbaan in handen en dragen waar mogelijk bij aan die van anderen. Jongeren leren elkaar beter kennen en waarderen, de sociale cohesie op school wordt versterkt.

Introductie van Torekes in de wijk Rabot-Blaisantvest:

Beoogde resultaten

- Meer buurt-, burenen- en milieuzorg in het Rabot = meer inzet van onderbenutte mankracht in de wijk
- Meer lokale duurzame consumptie en meer gebruik van (stedelijke) diensten, bij voorkeur van die diensten waarvan de capaciteit nog meer benut kan worden

Beoogde procesdoelen

Buurtbewoners

- ontdekken dat het mogelijk is om zich in te zetten voor anderen of de publieke ruimte in de wijk (actief burgerschap/activering),
- doen dat samen met anderen, ook uit andere culturen (solidariteit en interculturaliteit),
- verwerven zo nieuwe vaardigheden, contacten en waardering (empowerment),
- ontvangen iets extra's dat soms een nood lenigt (armoedebestrijding),
- maken samen met anderen werk van een aangename buurt en kunnen zelf voorstellen doen voor nieuwe taken en gedragingen om te waarderen (participatie).

Leermunt in het Atheneum Wispelberg:

- (zwakkere) leerlingen boeken leerwinst, zowel rechtstreeks (leerlingen scoren beter) als onrechtstreeks (motivatie bij de leerlingen neemt toe) -> de uitval uit de school neemt dus af (meetbaar);
- het contact tussen de leerlingen van diverse groepen (jong en oud, autochtoon en allochtoon, uit verschillende studierichtingen) en de sociale integratie op school nemen toe, zelfvertrouwen van de leerlingen wordt versterkt;
- leerlingen engageren zich actief om leren en school gaan voor iedereen aangenaam te maken.

Concreet betekent dat:

- dat de uitval van GOK-leerlingen in de eerste graad wordt beperkt door extra leerbegeleiding te voorzien voor sommige (probleem)vakken; in eerste instantie wordt gekozen voor de vakken Wiskunde en Frans;
- dat de kansen van GOK-leerlingen verhogen door sociale muren te doorbreken, en de informele relaties tussen GOK – en niet-GOK-leerlingen te bevorderen.

algemeen

- stimuleren van engagement en participatie in een specifieke wijk/school
- verduurzamen van inzet en participatie van rechtstreeks betrokkenen in een specifieke wijk/school
- activering, ook van diegenen die om verschillende redenen nu niet deelnemen aan vrijwillige engagementen of zelfs de arbeidsmarkt

uitgangspunten/principes/criteria

- we moeten het zien als een project die de wijk groener/properder/leuker/gezelliger/aangenamer kan maken. Hiervoor investeren verschillende partners tijd en middelen in. Het gaat niet over een waardering bij interne projecten, daarvoor heeft elke organisatie een eigen systeem. Het gaat over bijkomende taken.
- Het is een proefproject, we moeten hieruit leren, en daar zal vallen en weer opstaan bij komen kijken, voor het geheel van het project en voor deelaspecten (welke taken werken, welke niet, ...)
- Doel: (gestimuleerde) spontaneïteit en engagement voor de **buurt** (publieke ruimte, groen), **buren** (sociale) en **milieu** (ecologie); actie/beweging vanuit gevoel dat het nodig/leuk is en niet puur voor de Torekes
- Wat is belangrijk in deze wijk? Noden per gebied / problematiek gaan bekijken = maatwerk – voorwaardelijkheid! (complementaire muntsysteem is een instrument). De zone tussen reguliere arbeid en vrijwilligerswerk die we bespelen, ligt voor iedere wijk anders.
- De Torekes zijn een **middel** om onze doelstellingen te bereiken.
- Lager gewaardeerd dan de reguliere Euro: de vergoeding mag niet hoger zijn dan de maximale vergoeding voor vrijwilligers zijnde 25 euro per da, ca 1000€/jaar.
- Betrokken/aangelande organisaties blijven verantwoordelijkheid opnemen: vrijwilligers ondersteunen waar nodig, vrijwilligers verzekeren, taken opvolgen, ...

Bestaand vrijwilligerswerk en de complementaire munt: bestaande en goed draaiende vrijwilligerswerkingen zijn niet in de 1ste plaats de focus van dit proefproject. Dat wil niet zeggen dat bestaande initiatieven niet kunnen bekijken waar het wenselijk zou zijn om Torekes in te schakelen in een deel van hun vrijwilligerswerking, maar goed draaiende bestaande vrijwilligerswerkingen zijn niet de werkingen die deze stimulans meteen nodig hebben.

Voor de te waardenen taken/engagements

- Het gaat om taken die zich zoveel mogelijk afspelen in de publieke ruimte.
- Indien het niet gaat om taken in de publieke ruimte, dan moet het wel gaan om taken waarmee we zorg opnemen voor de zwakkeren in de samenleving of voor het milieu.
- Taken komen de buurt/een ruimere groep ten goede, niet zozeer 1 specifieke organisatie -> verantwoordelijkheid opnemen voor de ruimere samenleving.
- Duw in de rug voor dingen die niet of te weinig gebeuren in de buurt/voor de burenen/voor het milieu; indien mogelijk werken we met uitdoofscenario.
- We gaan uit van win-win, door te kiezen voor en-en situaties:
 - o Mensen kunnen zich rond een taak individueel én collectief organiseren.
 - o Waardering van taken in pakketten (over meerdere maanden) én per uur; met voorkeur voor pakketten om lange termijn engagements te stimuleren.
 - o Uitdovende verloningen indien mogelijk; maar bij minst aangename taken zoals properheid straten en pleinen niet.
- ...

Voor de kado's:

- aantrekkelijk
- aandacht voor aspect duurzaamheid
- aandacht voor lokale wensen/behoefden
- aandacht voor verschillende doelgroepen
- voldoende variatie
- ...

Algemeen:

- Lijnen die we nu vastleggen kunnen later herzien worden. Zowel het verenigen van de mogelijkheden voor waardering en spenderen als uitbreiding van de catalogus zijn mogelijk. Zaken als deze worden besproken in project/werkgroep Torekes, waar nodig in ruime stedelijke projectgroep en we zouden in najaar ook graag groep bewoners rond dit project verzamelen om met hen de catalogus te bespreken: wat kan er in, wat niet? Nog beter omschreven criteria zijn daarvoor nodig.
- We streven naar een evenwicht tussen waardering (uitreiken van Torekes) en verzilvering (goederen leveren) vanuit één organisatie. Het kan niet dat organisaties hun vrijwilligers waarderen met Torekes, maar er niks voor in de plaats stellen op de spendeerlijst.

Praktisch

- De 'winkel' is gesitueerd in de Wondelgemstraat 73a, waar Made by Oya is gevestigd.
- Er wordt daar een 'balie' geplaatst, die open is op woensdagnamiddag en zaterdagvoormiddag. Tijdens die momenten kan iedereen er terecht voor vragen, en kunnen ook daar de torekes worden ingeruild tegen een aantal 'kado's. Die kado's zijn terug te vinden in een catalogus, die wordt verspreid in de wijk (2 à 3x per jaar, omdat we ervan uitgaan dat die catalogus zal veranderen).
- Niet alle kado's zijn te verkrijgen in de torekeswinkel : een aantal handelaars stappen ook mee in het project, en kan je dus met je torekes terecht in de participerende handelaars.
- De 'winkel' heeft een etalage, waar ook dus zaken kunnen worden opgehangen (vrijwilligers gezocht,...)
- Het officiële persmoment is voorzien op zaterdag 25/09.
- De start is geen groot feest, maar een kort en kracht (pers)event. Daarna trekken we voor een week met 3 à 4 ploegen langs alle huizen in het Rabot.
- De catalogus bestaat uit 2 delen : de kado's (wat je kan doen met je torekes) en de 'verdienlijst', (wat je kan doen om de torekes te verdienen). Omdat de catalogus regelmatig zal veranderen, voorzien we een 2 à 3x per jaar een nieuwe uitgave. De catalogus bestaat vooral uit foto's, zodat taal geen barrière zou mogen vormen. (of toch zo klein mogelijk) de catalogus verschijnt ook digitaal.
- Er wordt een afspraak gemaakt vooraf hoe groot de waardering is voor het engagement, en uiteraard ook hoeveel de torekes er nodig zijn voor de kado's.
- Er wordt een groep samengesteld (rabotmensen : handelaars, vrijwilligers, organisaties) die nieuwe initiatieven bespreken. (bv. Er komt een bewoner met een vraag of een nieuwe straatactiviteit, nl 1x per maand soep koken voor de bejaarden uit hun straat in aanmerking komt om mee in het torekesysteem te raken. Die groep bespreekt dan samen de praktische zaken : hoeveel torekes voor de inzet, wie is verantwoordelijk, hoeveel torekes voor de soep,... en daarna komt dat ook in de catalogus)
- Er wordt een minimale vorm van administratie voorzien, via een gratis webapplicatie.
- 10 torekes = 1€ torekes worden niet ingewisseld voor geld. Alleen als handelaars meedoen in het systeem kunnen torekes inwisselen tegen euros (zoals handelaars ook hun geld recupereren van kortingsbonnen)
- Er worden biljetten gedrukt van 1 toreken en 10 torekes
- Juridisch is alles gecheckt (vrijwilligerswerk, mensen in werkloosheid,...)
-